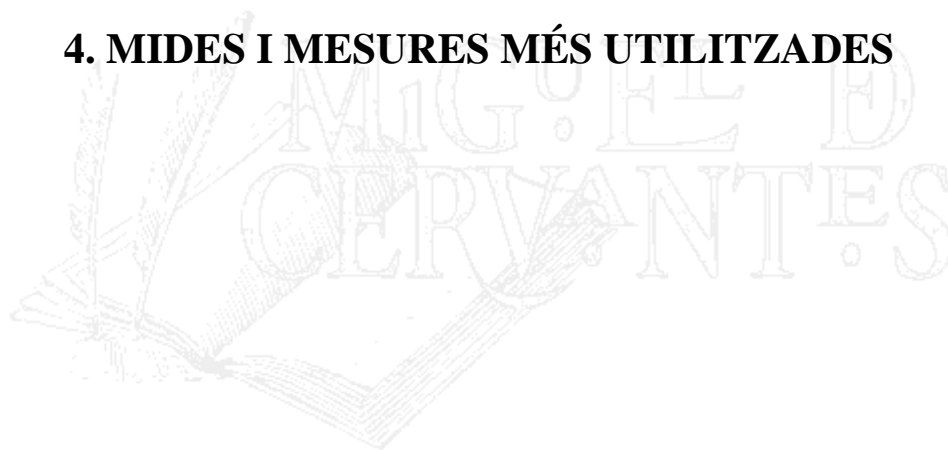

BIBLIOTECA VIRTUAL

4. MIDES I MESURES MÉS UTILITZADES

El ventall de mesures hagués estat extraordinàriament variat si d'antuvi no hagués existit l'intent unificador per part de l'administració. Al "Boletín Oficial de la provincia de Lérida" junt amb la venda de les primeres finques (juny de 1838) ja es dóna a conèixer la forma en què quedaran expressades: jornals i pórques, tenint en compte que 1 jornal serà igual a 12 pórques. En cap moment se'ns anuncia l'equivalència del jornal (en m² o ha.) ni cap altra referència. És clar, això ens fa pensar en tota mena de suspicàcies i alhora enganyifes que podien donar-se en les poblacions excusant-se en les dimensions més o menys variades d'aquesta mesura.

En canvi, les finques urbanes s'anunciaven per unitats (1 casa, 1 molí,...) però no hi hagué cap intent ni de quantificar ni d'unificar mesures. Aquest lapsus ens ha permès conèixer tota la variada gamma de mesures utilitzades en les zones estudiades. Ara bé d'altra banda, la manca d'un intent de recollir exhaustivament totes les dades ens ha limitat força a l'hora de saber el preu/m² de les finques urbanes, tan útil per a comentar la cotització del sòl urbà a les poblacions estudiades.

Malgrat l'intent unificador vegeu el recull variat de mesures pel que fa a les finques rústiques.

4.1. MESURES DE LA TERRA CAMPA I HORTA

Per les raons abans esmentades predominen els jornals i les pórques, de vegades completades per altres sub-fraccions com el cas de la Seu d'Urgell on les peces dels agustins i altres ordes religiosos si són de dimensions petites s'expressen en quarts i mig o terços de jornal. Per exemple una finca media tres quarts i mig de jornal, i una altra un quart i mig de jornal. També a Anglesola hem localitzat el terç, el quart i la sisena com a mesures fraccionàries del jornal.

A Llobera, Tremp, Enreus i Miraver apareixen les quarteres de sembradura i els quartans, però de forma excepcional. Els hem considerat equivalents a 2.962,08m².

A Tost es subhastaven les darreres terres dels jesuïtes de la Seu d'Urgell, la terra es media en fanèques i almuds, de manera que 1 faneca equival a 12 almuds i a 26,28 litres.

A Vilagrassa i a Vallbona de les Monges ens apareixen els passos com a mesura lineal més petita que la porca. Nosaltres l'hem considerada equivalent al pas romà, és a dir igual a 5 peus o a 1,482m. Així per exemple a les Monges de Vallbona els hi foren desamortitzades tres finques una d'elles media 8 jornals 8 pórques 590 passos.

Finalment una mesura curiosa i no quantificable és el temps, recordem l'exemple del bosc subhastat pertanyent a l'ex-convent dels Bernats de Lavaix que media una hora de circumferència, situat al terme de Larén. Obviament, les hores de camí depenen de la marxa de cadascú, habitualment pot oscil·lar entre 3,5 i 5 Km⁴.

En síntesi, malgrat les intencions inicials d'unificar les mesures de la terra, es deixa intuir la gran diversitat que deuria existir a tota la província. Sorpren que les mesures de la terra apareguin indistintament barrejades: les de tipus superficial amb les linials, les de capacitat i les de temps. Tot plegat podria ser objecte per sí sol d'un estudi acurat, però no és pas el nostre objectiu.

4.2. MESURA DE LES FINQUES URBANES

A l'hora de presentar aquest grup de finques observem una certa distracció, ni els butlletins ni els manuals de notaris pateixen massa en el moment de presentar la finca urbana que ha d'ésser venuda o que acaba d'adquirir-se. Per exemple poques vegades se'ns informa de les mesures de la façana, o de les mesures superficials (m²), ni tan sols si la casa té diferents pisos o façanes en altres carrers. Potser aquesta mena de desatenció afavorí la presència en els documents de les mesures utilitzades a cada lloc. Vegeu-ne una mostra i observeu l'equivalència al seu costat:

-Predominen les vares (lineals), és la mesura més utilitzada en qualsevol tipus d'immobles principalment ubicats a la plana de l'Urgell, a les Garrigues, a la Segarra i a algun lloc escadusser del Prepirineu.

-Vares quadrades i cúbiques, solament en tenim constància en cases de Castellans, Tornabous, Granyena, Peramola i Llardecans. Nosaltres a l'hora de transformar-les hem decidit utilitzar l'equivalència següent:

1 vara linial = 0,778m

1 vara quadrada = 0,605m²

1 vara cúbica = no n'hem trobat referència en els manuals consultats.

-Els passos, ja els havíem trobat a l'apartat de la terra campa, però era força freqüent mesurar les cases en passos a l'Urgell, a la Segarra i a la Noguera.

En cap moment s'especifica res més però tractant-se d'una superfície deuria ser el pas quadrat i la seva equivalència l'hem considerada igual a 0,604m².

-El peu, documentat solament a Cervera si fa o no fa deuria valer 0,2593m, o sia, una tercera part d'un pas.

-El pam, força utilitzat en general a tota la plana de Lleida fins a l'Urgell, habitualment es combina amb altres mesures que li serveixen de múltiples o de submúltiples. Per tal de canviar d'unitats i saber les equivalències en cada moment, hem treballat amb el pam de Lleida (0,194m) i el pam quadrat (0,0378m²), tot i que aquest solament s'esmenta en una casa de les Borges Blanques i en dues de Lleida.

-El metre, utilitzat solament a Tàrrrega malgrat que nosaltres l'hem utilitzat com a mesura-patró a la qual s'han ajustat les altres mides.

-La cana, solament l'hem registrada en una casa de Salvanera, la seva equivalència és de metre i mig.

-Hem de recordar aquí novament que les fraccions del jornal eren també les mesures més utilitzades a la Seu d'Urgell per a les finques urbanes. Per exemple, dues cases venudes en aquesta població pertanyents al ex-convent dels agustins medien, una, un quart i mig de jornal, i l'altra, un terç i un quart de jornal.

Insistim finalment en què aquest capítol ha pretès ser ben poc ambiciós, solament hem utilitzat els recursos al nostre abast per a dur a terme una nova aportació als estudis dedicats a "pesos i mesures" que nosaltres hem consultat, i que d'alguna manera podrien perfilar més la seva àrea d'incidència si gaires contribucions com aquesta proliferen. En qualsevol cas pensem que la part més interessant és la corresponent a les finques urbanes, sobretot perquè no s'havia adoptat cap mesura unificadora i per tant cada població expressava les mides en les unitats habituals per elles.